

Lesi Zoltán

Szegedi Tudományegyetem

Konzulensek:

Dr. Alexin Zoltán PhD.
egyetemi adjunktus

Dr. Nagy János D. Sc.
egyetemi tanár

Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar

AUTOMATIKUS VERSELEMZÉS TANULÓ ALGORITMUSOK ALKALMAZÁSÁVAL

A dolgozat a számítógépes verstani elemzés problematikájával foglalkozik. Egy automatikus verselemző jelentősen megkönnyítheti a nyelvészek, irodalmárok munkáját, különösen nagy korpusz vagy teljes életmű vizsgálata esetén, segítheti az irodalmi, nyelvi állítások bizonyítását. A verselemzés ritmizálási feladatai tipikus bölcsész munkát is igényeltek, ezek elvégzését dr. Nagy János a hallgatóira bízta.

A bevezetést követően ez a munka röviden vázolja a program előzményeit, az elemzőprogrammal kapcsolatos feladatokat, összefoglalja Fónagy Iván¹ programtervezetét. Az adott tervezet prózai és verses szövegekkel foglalkozik, világos, pontokba szedett szempontokat tartalmaz, melyek többnyire statisztikai jellegű információkra mutatnak.

A harmadik fejezet a fonetikai átírás gépi megvalósítását, valamint a fonológiai vizsgálatok kérdéskörét taglalja. A fonetikai leírásra azért van szükség, mert hangtani alapokon pontosan meghatározhatók a metrikai-ritmikai struktúrák és a sorokban szereplő összezsengések is. A tudományos munka negyedik része a metrika, alliteráció, rím gépi meghatározásával foglalkozik, ehhez a heurisztikák mellett a döntési fák módszerét felhasználó C4.5-öt és a vektorterek alkalmazására épülő SVM tanuló algoritmusok osztályozását is alkalmazzuk.

Az ötödik fejezet a program eredményeit és a kimenetét képező TEI P4 konzorciumnak megfelelő XML-t értelmezi, amely tartalmazza a versek fonetikai, szótagszerkezeti, metrikai leírását, végrímeket, alliterációkat és a szófaji elemzést is. A verselemző szoftvert Weöres Sándor 101 szonettjének vizsgálatán keresztül mutatjuk be, felhasználva a szövegek virtuális kritikai kiadását. A Fónagy-tervezetből kiválasztott szempontokat lekérdezésekkel valósítjuk meg, majd bemutatjuk a verselemzés statisztikai eredményeit.

Végül, befejezésként bemutatom azokat az elképzeléseket és irányvonalakat, amelyeken elindulva a rendszer továbbfejlesztését tervezzük.

¹ Szomorúan vettük hírét annak, hogy Fónagy Iván, a nemzetközi hírű tudós, a nyelvtudományok doktora, az MTA külső tagja 2005. áprilisában elhunyt.